

XÜSUSİ İCRA MƏMURLARI İNSTİTUTU

14 iyul 2025-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının 248-VIIQ sayılı “Xüsusi icra məmurları haqqında” Qanununun qəbul edilməsi icra icraatının islahatında mühüm mərhələ oldu. Qanun 1 yanvar 2026-cı ildən qüvvəyə minir və milli sistemə yeni institut gətirir. Bu institut qarışıq model üzərində qurulur: dövlət icra məmurları ilə yanaşı, məhkəmə qərarlarının icrasını müstəqil mütəxəssislər də həyata keçirə biləcəklər.

Yeni Qanunun əsas məqsədi icra icraatında mövcud sistemli problemləri aradan qaldırmaqdır: dövlət icra xidmətinin həddindən artıq yüklənməsi, prosedurların ləngiməsi və icra olunmamış məhkəmə qərarlarının sayının artması. İslahat yalnız icraatın sürətləndirilməsini deyil, həm də rəqabət mühitinin formalaşmasını, müstəqillik və məsuliyyət prinsiplərinə əsaslanan yeni peşə institutunun yaradılmasını hədəfləyir.

Qanuna görə, xüsusi icra məmurlarının hüquqi statusu xüsusi xarakter daşıyır. Onlar şəhadətnamə və xidməti vəsiqə almış, icra sənədlərinin məcburi icrasını həyata keçirmək səlahiyyətinə malik fiziki şəxslərdir. Xüsusi icra məmurlarının aktları və qanuni tələbləri dövlət icra məmurlarının qərarları ilə eyni hüquqi qüvvəyə malikdir və bütün dövlət orqanları, bələdiyyələr, hüquqi və fiziki şəxslər üçün məcburidir.

Bununla belə, Qanun onların səlahiyyətlərinin həddlərini açıq şəkildə müəyyən edir: onlar cinayət və inzibati işlər, dövlətin tərəf olduğu mübahisələr, eləcə də bəzi ailə-hüquq işlərinin (məsələn, aliment) icrasını həyata keçirə bilməzlər. Bu məhdudiyyətlər, institutun əsasən əmlak və kommersiya xarakterli işlərə yönəlib, burada operativlik və peşəkarlıq xüsusi əhəmiyyət kəsb etdiyini göstərir.

Xüsusi icra məmurlarının fəaliyyəti özünüidarə prinsiplərinə əsaslanır. Bunun üçün Qanun Xüsusi İcra Məmurlarının Palatasının yaradılmasını nəzərdə tutur. Palata peşə etikasının qaydalarını müəyyən edir, intizam işlərinə baxır və peşə məsuliyyətinin sığortalanmasını təmin edir. Palata dövlət qeydiyyatına alınanadək onun Qanunla müəyyən edilmiş səlahiyyətləri Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilir.

Dövlət icra məmurlarından fərqli olaraq, xüsusi icra məmurları büdcədən əməkhaqqı almır, fəaliyyətlərini özünümaliyyələşdirmə prinsipi ilə həyata keçirirlər. Onların gəliri borclulardan və ya kreditorlardan Qanunla müəyyən edilmiş qaydada tutulmuş vəsait hesabına formalaşır.

Qanun qüvvəyə mindikdən sonra verilən icra sənədlərinin icrasına şamil olunur. Qanunun qüvvəyə minməsindən əvvəl verilən icra sənədləri xüsusi icra məmurunun icraatına onun razılığı və Ədliyyə Nazirliyinin müəyyən etdiyi həddən çox olmamaqla yönəldilə bilər.

Qanunun tətbiqi bir sıra çağırışlarla müşayiət olunur. Bunlara kommersiyalaşma riski, borclulara həddindən artıq təzyiq ehtimalı, normativlərin vahid tətbiqinin təmin olunması və dövlətlə xüsusi icra məmurları arasında səlahiyyətlərin dəqiq bölgüsünün aparılması daxildir. İslahatın uğuru əsasən mütəxəssislərin seçiminin keyfiyyətindən, onların hazırlıq səviyyəsindən və Palatanın real fəaliyyətindən asılı olacaq.

Nəticə etibarilə, “Xüsusi icra məmurları haqqında” Qanun təkcə yeni institut deyil, Azərbaycanda icra sisteminin modernləşdirilməsinə mühüm addımdır. Onun səmərəliliyi sürət və qanunçuluq, effektivlik və iştirakçıların hüquqlarının qorunması arasında balansın qorunması ilə müəyyən olunacaq. Qanunun düzgün icrası ədalət mühakiməsinə və bütövlükdə hüquq sistemində inamı əhəmiyyətli dərəcədə gücləndirə bilər.

1 yanvar 2026-cı ilə qədər Azərbaycan Respublikasının 27 dekabr 2001-ci il 243-IIQ sayılı “İcra haqqında” Qanunu qüvvədə qalır və bütün icra işləri məhz bu Qanunla tənzimlənir. Yeni Qanunun Respublikanın inzibati ərazi vahidləri üzrə Ədliyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyən ediləcək mərhələli tətbiqi nəzərdə tutulur ki, bu da infrastrukturun hazırlanmasına, mütəxəssislərin təliminə və yeni mexanizmlərin sınaqdan keçirilməsinə imkan verir.

* * *

Sentyabr 2025 Qanunvericilik Yeniliyi*

*Məlumat hüquqi məsləhət təşkil etmir və bunun üçün nəzərdə tutulmur

Azərbaycan Respublikası

Ətraflı Məlumat üçün:

ContactUs@Bureau28a.com

Azərbaycan Respublikası

AZ1095, Bakı

Neftçilər Prospekti, Ev 67

www.bureau28a.com

©2025 “Bureau 28a” MMC